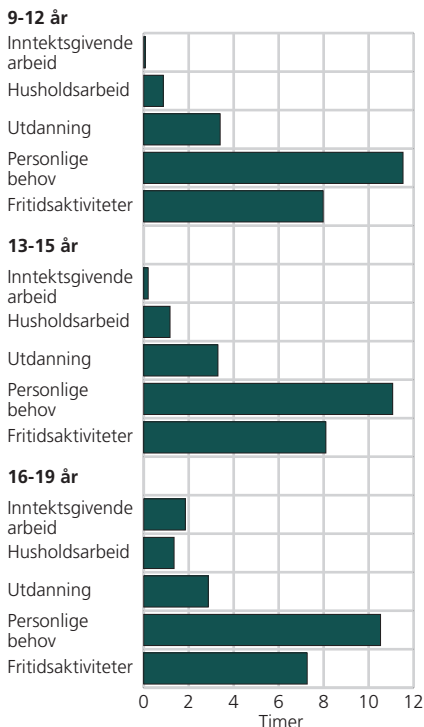

Jenter og gutter bruker tiden forskjellig

Hovedaktiviteten til både barn og unge er skolegang. Svært få barn har inntekts-givende arbeid i vanlig betydning, men en stor del utfører oppgaver hjemme som de får betalt for. Både blant barn og unge er det jentene som i størst grad bruker tid på de ulike formene for husholdsarbeid. Blant de eldre guttene er det flere som tar del i husholdsarbeidet nå enn tidligere. Jenter bruker mer tid til personlig hygiene enn guttene gjør. Barn og unge bruker atskillig mer tid på fjernsyn enn på å lese på fritiden. Jentene leser mer enn guttene, men guttene bruker mer tid på konkurranseidrett og trening. En av ti 9-12-åringer har spilt på pengeautomat siste uke, mest blant guttene.

Odd Frank Vaage

Figur 1. Tid brukt til ulike hoved-aktiviteter en gjennomsnittsdag blant alle, etter alder. Timer og minutter

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Odd Frank Vaage er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk (odd.vaage@ssb.no)

Barn med for første gang

I Tidsbruksundersøkelsen 2000 er barn i alderen 9-15 år for første gang tatt med. Vi kan derfor nå gi et innblikk i barns dagligliv, som vi tidligere bare har gitt for personer som er 16 år eller eldre. For å sette barnas tidsbruk i et noe større perspektiv, bruker vi også tidsbrukstall for 16-19-åringer. Fordi denne gruppen har vært med i utvalget i de tidligere undersøkelsene, får vi også et bilde av utviklingen i deres tidsbruk de siste 30 årene. Siden tidsbruksdataene er samlet inn ved at de som deltar i undersøkelsen selv fyller ut oversikter over sine gjøremål, kan disse dataene avvike noe fra resultatene i intervjuundersøkelser vi har gjennomført som omhandler tilsvarende tema.

I tillegg til rene tidsbrukstall fra dagbokdelen i undersøkelsen, presenterer vi også noen tall som er relatert til tidsbruk. Disse tallene er hentet fra undersøkelsens spørreskjemadel.

Fra barn til voksen

Barn og unges bruk av tid endres i takt med at de vokser opp. De går gjennom en periode der de utvikler seg til å bli voksne. Mens 9-12-åringer bruker liten tid til ansvarsfulle aktiviteter som inntekts-givende arbeid og husholdsarbeid, bruker 16-19-åringene mer tid til dette. Barna bruker derimot mer tid til personlig utvikling i utdanning, til personlige behov som søvn og måltider og til egne fritidsaktiviteter.

I hvilken grad bruker gutter og jenter tiden forskjellig på ulike aktiviteter og innenfor hvilke aktiviteter endres tiden fra barndom til ungdom? Vi skal videre se på likheter og forskjeller mellom kjønn og aldersgrupper i de ulike gruppene av tidsbruk.

70 prosent på skolen

Omtrent 70 prosent av barna i alderen 9-15 år holder på med utdanning en gjennomsnittsdag i perioden mandag til torsdag hele året igjennom, medregnet ferier og fridager. Blant 16-19-åringene er andelen i overkant av 50 prosent. Blant de yngste barna er guttene noe mer aktive enn jentene. Blant de unge er det omvendt. At ikke alle barn og unge er på skole en gjennomsnittsdag, kan fortrinnsvis skyldes ferie, sykdom eller andre årsaker til fravær.

Barn og unge bruker mye tid til utdanning, og tiden til utdanning øker med alderen. I den yngste aldersgruppen bruker jentene noe mer tid enn guttene på utdanning. Blant de eldre tenåringene snur dette, og guttene bruker mest tid til utdanning. Gutter i 16-19-årsalderen bruker i overkant av en time mer enn jentene de dagene de bruker tid til utdanning.

Tabell 1. Tid til utdanning blant de som utfører aktivitetene, etter alder og kjønn. Timer og minutter. Mandag-torsdag, 2000

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Tid utdanning blant aktive i alt	6.29	6.17	6.42	6.36	6.37	6.36	7.29	8.07	6.57
Undervisning	4.07	4.08	4.05	4.15	4.25	4.06	4.43	5.11	4.18
Lekser	1.05	0.57	1.12	1.02	0.57	1.08	2.05	2.28	1.50
Reising knyttet til utdanning	0.43	0.46	0.40	0.49	0.46	0.51	0.56	1.02	0.50

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Det er atskillig færre som gjør hjemmelekser per dag enn det er som har undervisning. Blant de yngste er det i overkant av 50 prosent, blant de eldste i overkant av 30 prosent. De yngste guttene og jentene gjør i omtrent like stor grad lekser per dag i perioden mandag-torsdag. I aldersgruppen 16-19 år er det derimot slik at 29 prosent av guttene og 41 prosent av jentene gjør lekser.

1 time til hjemmelekser

I overkant av 4 timer brukes til selve undervisningen på utdanningsstedet.

Mens 9-12-åringene og 13-15-åringene bruker i overkant av 1 time til hjemmelekser de dagene de gjør dette, bruker 16-19-åringene dobbelt så mye tid til lekser. Blant de to yngste aldersgruppene bruker jentene noe mer tid enn guttene til lekser. I den eldste aldersgruppen er det guttene som bruker mest tid, i overkant av en halv time mer enn jentene.

Tabell 2. Andel 16-19 åringer som bruker tid på utdanning en gjennomsnittsdag blant alle og som er under utdanning, etter kjønn, 1971-2000. Prosent

	Alle				Gutter				Jenter			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Bruker tid på utdanning, alle ...	40	45	46	43	39	43	45	38	41	46	48	48
Bruker tid på utdanning, er i utdanning..	66	62	61	53	67	57	61	46	66	67	61	59

Kilde: Tidsbruksundersøkelsene.

Færre gutter på skolen i alderen 16-19 år

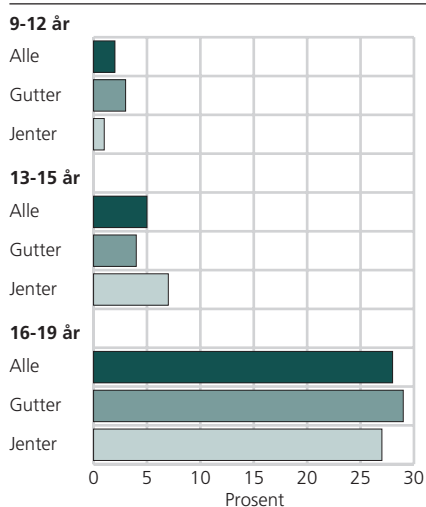
I alderen 16-19 år har det fra 1971 til 1990 vært en liten økning i andelen som holder på med utdanning per dag. Fra 1990 til 2000 har det imidlertid vært en nedgang, til tross for at flere har fått videregående skoletilbud i denne perioden. Det er bare blant gutter at denne nedgangen har funnet sted. Når vi bare ser på dem som er under utdanning, har det vært en nedgang i hele perioden 1971-2000, men særlig det siste tiåret. Denne nedgangen gjelder særlig for gutter. Dette kan muligens henge sammen med at det nå er flere i videregående skole som ikke passer helt inn der, og et mer liberalt fraværsreglement. Dette kan føre til økt fravær. Muligens kan noe også forklares ved økt bruk av praksisperioder knyttet til skolegangen.

Tiden som brukes blant de som bruker tid til utdanning en gjennomsnittsdag, har endret seg lite fra 1971 til 2000 i gruppen 16-19 år, den ligger rundt 6 1/2 time. For guttene har det vært en viss økning og for jentene en liten nedgang i denne tiden fra 1990 til 2000.

Få jobber før de er 16 år

Det er naturlig at inntektsgivende arbeid øker med alderen i barne- og ungdomsårene. Når vi ser på en gjennomsnittsdag, der også lørdager og søndager er med, har 2 prosent av 9-12-åringene slikt arbeid per dag.

Figur 2. Andel som bruker tid til inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag, etter alder og kjønn. Prosent

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Andelen øker til 5 prosent blant 13-15-åringene og 28 prosent blant 16-19-åringene.

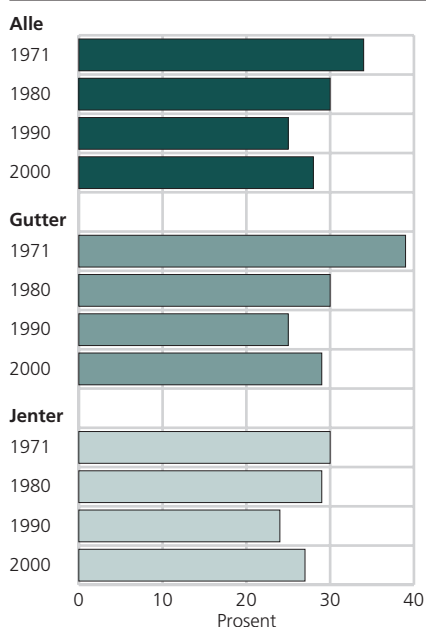
Siden andelen som har inntektsgivende arbeid blant 9-15-åringene er svært lav, er det vanskelig å legge vekt på noen kjønnsforskjell blant dem. Blant 16-19-åringene er det nokså lik kjønnsmessig fordeling. Ser vi på gjennomsnittet for mandag-torsdag er det derimot noe annerledes i denne gruppen. Da er det 38 prosent av guttene og 27 prosent av jentene som har inntektsgivende arbeid. Guttene ser altså ut til å være mer vanlig virkedagsarbeidere enn jentene er.

Siden det er så få i alderen 9-15 år som er i arbeid en gjennomsnittsdag, er tallene for usikre til å gi noen oversikt over arbeidstid per dag. I gruppen 16-19 år totalt sett, er gjennomsnittstiden 1 time og 51 minutter per dag, 2 timer og 9 minutter for guttene og 1 time og 32 minutter for jentene. I denne aldersgruppen kan vi også se på tiden som brukes blant de som utfører denne typen aktiviteter per dag. Totalt er tiden 6 timer og 35 minutter, 7 timer og 22 minutter blant guttene og 5 timer og 44 minutter blant jentene. På dette alderstrinnet ser vi altså at forholdet mellom kjønnene nærmer seg forholdet hos de voksne.

Økt inntektsarbeid blant elever på videregående skole

Mens 34 prosent i aldersgruppen 16-19 år var i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag i 1971, har andelen sunket fram til 1990, da andelen var 25 prosent. Det er særlig blant gutter at andelen har sunket. Fra 1990 til 2000 har det imidlertid vært en liten økning i andelen arbeidstakere i denne aldersgruppen, noe som gjelder begge kjønn. Dette skjer til tross for at det aldri tidligere har vært så mange i utdanning i denne aldersgruppen. Blant dem som er i utdanning har andelen arbeidstakere en gjennomsnittsdag økt fra 14 prosent i 1990 til 20 prosent i 2000. Disse tallene er nokså like for gutter og jenter.

Figur 3. Andel 16-19-åringene som utfører inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag blant alle i aldersgruppen, etter kjønn. 1971-2000

Kilde: Tidsbruksundersøkelsene.

Det er ikke bare en større andel av de unge under utdanning som bruker tid på inntektsarbeid per dag. De bruker også mer tid på det enn tidligere når de først er i arbeid. Mens personer i denne gruppen i 1980 brukte 3 timer og 42 minutter når de jobbet per dag, er tiden økt til 5 timer og 51 minutter per dag i 2000. Man kan spørre seg hvorfor så mange flere unge under utdanning bruker så mye mer tid til inntektsarbeid. Flere faktorer er nok med og påvirker denne utviklingen. Et strammere arbeidsmarked fører til at det er lettere å få jobb, noe som gir de unge større ansvar enn tidligere. Samtidig er det økt tilbud av fritidsaktiviteter som koster penger og øker kjøpespresset.

Mange barn og unge utfører lønnsarbeid per uke

I spørreskjemadelen av tidsbruksundersøkelsen ble barn og unge i alderen 9 til 17 år stilt noen spørsmål om de hadde utført ulike aktiviteter siste 7 dager. Et av temaene var lønnsarbeid, der det ble skilt mellom lønnsarbeid hjemme og lønnsarbeid ute.

Lønnsarbeid hjemme var mest vanlig blant dem i aldersgruppen 13-15 år. 46 prosent av dem svarte at de hadde utført lønnsarbeid hjemme siste 7 dager. Andelen var temmelig lik blant gutter og jenter. Blant 9-12-åringene var det 41 prosent som hadde utført denne typen aktivitet siste 7 dager, altså noen færre enn i gruppen 13-15 år. Blant 9-12-åringene var det noen

flere jenter enn gutter som hadde utført lønnsarbeid hjemme. I gruppen 16-17 år var det lavest andel som hadde utført lønnsarbeid hjemme siste 7 dager. Også her var det liten forskjell mellom gutter og jenter.

De som hadde utført lønnsarbeid hjemme siste 7 dager, ble spurt om hvor mange timer de hadde arbeidet hjemme i denne perioden. Blant 9-12-åringene og 13-15-åringene oppga de i overkant av 2 1/2 timer. Blant 16-17-åringene var ca. 5 1/2 time gjennomsnittstiden de arbeidet hjemme. I den yngste aldersgruppen var denne arbeidstiden nokså jevnt fordelt mellom gutter og jenter. Blant 13-15-åringene var det mest arbeidstid blant jentene. Blant de eldste var kjønnsfordelingen omvendt og arbeidstiden var nesten dobbelt så lang blant guttene som blant jentene.

En av to 16-17-åringar har arbeid utenfor hjemmet

I motsetning til lønnsarbeid hjemme, øker lønnsarbeid utenfor hjemmet betydelig med alderen. Mens andelen som utfører slikt arbeid per uke er 14 prosent blant 9-12-åringene, øker andelen til 26 prosent blant 13-15-åringene og videre til 48 prosent blant 16-17-åringene. Mens det i de to yngste aldersgruppene er en liten overvekt av gutter som har arbeid utenfor hjemmet, er det en overvekt av jenter i den eldste aldersgruppen.

Tiden de bruker til arbeid utenfor hjemmet øker også betydelig med alderen. Den er henholdsvis 2,9 timer, 7,3 timer og 10,9 timer i de respektive aldersgruppene. I alle tre gruppene er det guttene som bruker mer tid enn jentene når de først utfører slikt arbeid. Størst er forskjellen blant de eldste, altså aldersgruppen 16-17 år. Her er arbeidstiden blant jentene 8,2 timer per uke, mens den er 14,2 timer blant guttene.

Husholdsarbeid: Jentene gjør mest

En stor andel av både gutter og jenter tar del i husholdsarbeidet i løpet av dagen, og det øker med alderen. Mens andelen er 70 prosent blant 9-12-åringene, er den 76 prosent blant 13-15-åringene og 82 prosent blant 16-19-åringene. I alle aldersgrupper er jentene mer aktive enn guttene.

Blant de barn og unge som utfører husholdsarbeid en gjennomsnittsdag er det også en viss økning med alderen i den tiden de bruker på det. De som er i 9-12-årsalderen bruker i gjennomsnitt 1 time og 14 minutter per dag når de gjør slikt arbeid. I gruppen 13-15 år er tiden 1 time og 32 minutter og i gruppen 16-19 år er tiden 1 time og 39 minutter. Jentene er noe mer aktive enn guttene i hvor mye husholdsarbeid de gjør. I de to yngste gruppene gjør jentene omtrent 10 minutter mer enn guttene. I den eldste aldersgruppen gjør jentene omtrent en halv time mer enn guttene. Disse

Tabell 3. Prosentandel i alderen 9-17 år som har utført lønnsarbeid hjemme og ute siste 7 dager og timer de har brukt på dette arbeidet, etter alder og kjønn. 2000

	9-12 år			13-15 år			16-17 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Lønnsarbeid hjemme	41	37	44	46	45	46	33	34	33
Lønnsarbeid ute	14	15	13	26	28	24	48	45	50
Timer lønnsarbeid hjemme	2,6	2,6	2,7	2,3	2,0	2,7	5,4	7,3	3,7
Timer lønnsarbeid ute	2,9	3,3	2,6	7,3	7,8	6,8	10,9	14,2	8,2

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 4. Andel som bruker tid til ulike husholdsaktiviteter, etter alder og kjønn. 2000. Prosent

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Husholdsarbeid i alt	70	63	78	76	71	81	82	76	88
Husarbeid	41	31	51	47	36	58	58	43	73
Vedlikeholdsarbeid	15	12	18	16	16	16	11	11	12
Omsorgsarbeid	14	12	16	9	10	9	8	4	12
Kjøp av varer og tjenester	22	22	21	31	28	35	46	44	48

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

forskjellene viser at jentene fremdeles i en viss grad tilpasser seg den tradisjonelle husmorrollen når de vokser opp, noe vi også finner igjen i andre lands tidsbruksundersøkelser, f.eks. den finske (Niemi/Pääkkönen 2002).

Klare kjønnsforskjeller i husarbeidet

Det er ikke like store skiller mellom gutter og jenter innenfor alle typer av husholdsarbeid. De klareste skillene finner vi innenfor husarbeidet, slik som matlaging, oppvask og rengjøring. Mens omtrent en tredel av guttene i 9-12-årsalderen utfører slikt arbeid per dag, er det halvparten av jentene i samme aldersgruppen som gjør det. Andelen som utfører husarbeid øker med alderen både for gutter og jenter, men mest for jentene. Blant 16-19-åringene bruker om lag fire av ti gutter og godt over sju av ti jenter tid på husarbeid per dag.

En av fire 9-12-åringene med på matstellet

Deltaking i både matlaging, oppvask, rengjøring og vasking/stryking av tøy øker med alderen. Mens 23 prosent blant 9-12-åringene deltar i matstellet per dag, er andelen 27 prosent for 13-15-åringene og 44 prosent for 16-19-åringene. Og jentene er mer med i alle disse typene husarbeid enn guttene er. I gruppen 9-12 år er det f.eks. slik at 5 prosent av guttene og 13 prosent av jentene er med på oppvask/rydding av bord. I gruppen 16-19 år er 13 prosent av guttene og 40 prosent av jentene med på rengjøring/rydding av boligen per dag.

Det er mindre forskjeller i andelen som bruker tid på vedlikeholdsarbeid per dag, slik som hagearbeid, pass og stell av kjæledyr og bygge- og reparasjonsarbeid. Når de først bruker tid på slikt arbeid, bruker de eldste atskillig mer tid enn de yngste. 9-12-årsgruppen bruker i gjennomsnitt 33 minutter per dag når de gjør slikt arbeid, 13-15-åringene bruker 47 minutter og 16-19-åringene bruker 1 time og 17 minutter. De yngste jentene bruker i størst grad tid på å passe og stelle kjæledyr, mens de eldste guttene er de som helst holder på med vedlikehold og reparasjon av bil og annet utstyr.

De yngste passer mest barn

Andelen som utfører omsorgsarbeid er svakt synkende med alderen. Mens 14 prosent utfører slikt arbeid per dag i gruppen 9-12 år, er andelen 9 prosent blant 13-15-åringene og 8 prosent blant 16-19-åringene. Jenter bruker i større grad enn gutter tid på slikt arbeid per dag. Det er særlig jenter i alderen 9-12 år som bruker tid på pass av barn. Det er nok barn i denne alderen som har yngre søsken som trenger pass.

Gutter og jenter like mye innkjøp

Andelen som bruker tid på kjøp av varer og tjenester øker med alderen. I gruppen 9-12 år er andelen 22 prosent, i gruppen 13-15 år er den 31 prosent og blant 16-19-åringene er andelen 46 prosent per dag. På alle alders-trinn er det liten forskjell mellom gutter og jenter. Tiden de bruker når de er i butikker er også nokså lik, mellom 40 og 50 minutter per dag. Til tross for likhetene er det likevel slik blant 16-19-åringene at det er en større andel jenter enn gutter som er i forretninger utenom dagligvarebutikker per dag.

Flere gutter tar del i husholdsarbeidet nå enn tidligere

Hva har skjedd med 16-19-åringenes husholdsarbeid de siste 30 årene? Andelen som utfører husholdsarbeid har vært nokså stabil, men det var en

	Alle				Gutter				Jenter			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Husholdsarbeid i alt	77	81	84	82	66	74	80	76	89	87	87	88
Husarbeid	51	58	57	58	29	46	47	43	77	70	66	73
Vedlikeholdsarbeid	15	18	18	11	20	24	21	11	9	12	15	12
Omsorgsarbeid	8	12	16	8	7	10	9	4	11	14	22	12
Kjøp av varer og tjenester	32	33	33	46	30	27	30	44	33	39	36	48

Kilde: Tidsbruksundersøkelsene.

liten økning mellom 1971 og 1980. Økningen gjelder i hovedsak guttene: For dem var det en klar økning fra 1971 til 1990. Siden har det vært en liten nedgang igjen. For jentenes del har det ikke vært noen signifikant endring i andelen som utfører husholdsarbeid i denne 30-årsperioden.

Andelen som utfører husarbeid økte noe fra 1971 til 1980, men har deretter holdt seg på et nokså stabilt nivå. Særlig for guttenes del var det en sterk økning fra 1971 til 1980. Likevel har det i hele 30-årsperioden vært slik at jentene i mye større grad enn guttene har tatt del i husarbeidet. Tiden de bruker til husarbeid har også vært forskjellig. Blant jenter som utfører husarbeid per dag, har tiden de har brukt ligget omtrent en halv time over den tiden gutter bruker.

Mindre vedlikeholdsarbeid blant gutter

Vedlikeholdsarbeid har holdt seg på et mer stabilt nivå enn husarbeidet i løpet av de siste 30 årene. Guttene har tidligere i større grad enn jentene brukt tid på denne typen aktiviteter, men for guttene har det vært en nedgang mellom 1990 og 2000. Dette ser delvis ut til å skyldes minsket aktivitet når det gjelder vedlikehold og reparasjon av bil og motorsykkel. Mens gutter i gjennomsnitt har brukt omtrent 1 time og 45 minutter per dag i hele perioden når de har utført vedlikeholdsarbeid, har jentene brukt i underkant av 1 time.

Omsorgsarbeid har tradisjonelt i større grad vært en oppgave for jenter enn gutter, og andelen som utfører denne type husholdsarbeid har økt blant jentene mellom 1971 og 1990. Det siste tiåret har det derimot vært en tydelig nedgang, på samme måte som for guttene. Denne nedgangen finner vi også i befolkningen som helhet. Hoveddelen av denne type arbeid er barnepass, og det er grunn til å tro at økt barnehagedekning og skolefritidsordningen kan være noe av forklaringen på denne nedgangen.

Økt tid til innkjøp

Andelen som bruker tid til kjøp av varer og tjenester har økt i 30-årsperioden, men mest siste tiåret. Tiden de som utfører innkjøp per dag bruker, har derimot gått noe ned fra 1980 til 2000. Jevnt over har jentene vært noe mer aktive enn guttene innenfor denne typen aktiviteter gjennom hele perioden.

Mer personlig hygiene blant jenter enn gutter

Så godt som alle bruker tid til ulike personlige behov som søvn, hygiene og måltider i løpet av en dag. Verken personlig hygiene medregnet av- og påkledning eller måltider varierer mye mellom de tre aldersgruppene. Personlig hygiene brukes det omtrent tre kvarter på, men her er det klare skiller

Tabell 6. Tid til personlige behov blant de som utfører aktivitetene, etter alder og kjønn. Timer og minutter. Mandag-torsdag, 2000

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Personlige behov i alt ...	11.32	11.18	11.46	11.04	11.15	10.52	10.32	10.08	10.57
Personlig hygiene og av- og påkledning	0.41	0.35	0.47	0.47	0.37	0.58	0.47	0.35	0.58
Nattesøvn	9.47	9.41	9.53	9.18	9.37	8.55	8.33	8.20	8.45
Måltider	1.01	1.00	1.03	0.52	0.54	0.49	0.55	0.53	0.57

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

mellom gutter og jenter. Mens guttene i alle tre aldersgrupper bruker om lag 35 minutter på denne typen aktiviteter, bruker jentene betydelig mer tid, blant de to eldste aldersgruppene tett oppunder 1 time. Dette stemmer overens med den siste finske tidsbruksundersøkelsen (Niemi/Pääkkönen 2002).

Tiden til måltider (ikke medregnet måltider på utdanningsstedet) er derimot nokså lik både for ulike aldersgrupper og kjønn, og ligger på omtrent eller i underkant av 1 time per dag.

De yngste sover mest

Tiden til nattesøvn synker med alderen. Mens 9-12-åringene bruker omtrent 9 timer og tre kvarter, bruker 13-15-åringene omtrent en halv time mindre og 16-19-åringene om lag tre kvarter mindre enn det igjen. I gruppen 13-15 år sover guttene noe mer enn jentene, mens i aldersgruppen under og over ser det ut til at jentene sover noe mer enn guttene.

De unge sover like mye som før

16-19-åringers tidsbruk på personlige behov har endret seg lite fra 1971 til 2000. I alt har de i hele perioden brukt omtrent 10 1/2 time på denne type aktiviteter. Nattesøvn har holdt seg nokså stabil på 8 1/2 time, annen personlig pleie som personlig hygiene/av- og påkledning, hvile og sykeleie har holdt seg rundt 1 time. Det samme har måltider.

Det er også små forskjeller i utviklingen mellom kjønnene. Fra 1980 til 2000 er det en liten tendens til at guttene sover noe mindre om natten. I samme periode har jentene brukt noe mer tid på annen personlig pleie.

9 av 10 barn ser fjernsyn

Naturlig nok utfører alle barn og unge en eller annen form for fritidsaktiviteter i løpet av døgnet. Den enkeltaktiviteten flest bruker tid på er fjernsynsseing. Blant 9-12-åringene er det ni av ti som bruker tid til dette per dag. I gruppen 13-15 år er andelen omtrent den samme, og i gruppen 16-19 år er andelen knapt sju av ti. Blant de yngste er det liten forskjell mellom gutter og jenter i andel fjernsynsseere. For 13-15-åringene er det en større andel jenter enn gutter som ser fjernsyn, mens det blant de eldste er omvendt.

Det er ingen stor forskjell mellom de ulike aldersgruppene når det gjelder tiden de bruker foran skjermen. De som ser på TV per dag bruker om lag 2

Tabell 7. Tid til ulike personlige behov for 16-19-åringene en gjennomsnittsdag, etter kjønn, 1971-2000. Timer og minutter

	Alle				Gutter				Jenter			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Personlige behov i alt	10.38	10.31	10.19	10.32	10.36	10.37	10.19	10.08	10.40	10.26	10.18	10.57
Nattesøvn	8.36	8.36	8.22	8.33	8.35	8.43	8.29	8.20	8.36	8.30	8.15	8.45
Annen personlig pleie	1.05	0.53	0.59	1.05	1.03	0.50	0.53	0.54	1.06	0.56	1.04	1.15
Måltider	0.58	1.02	0.58	0.55	0.58	1.05	0.57	0.53	0.58	1.00	0.59	0.57

Kilde: Tidsbruksundersøkelsene.

timer og 10 minutter. 13-15-åringene bruker 15 minutter mer. I de to yngste aldersgruppene er det liten forskjell mellom kjønnene, men guttene ser en halv time mer på fjernsyn per dag enn jentene gjør blant 16-19-åringene.

Lesing synker med alderen

Under halvparten så mange som ser fjernsyn per dag bruker tid til å lese noe (her er hjemmelekser og skolegang utelatt). Andelen synker med alderen: Fire av ti leser noe per dag i den yngste aldersgruppen, noe over tre av ti i de høyere aldersgruppene. I alle tre gruppene er jentene mer aktive på dette feltet enn guttene. I gruppen 16-19 år er det omtrent to av ti blant guttene og fire av ti blant jentene. Alle tre gruppene bruker i underkant av 50 minutter i alt når de leser noe per dag. I tillegg til at andelen som leser er høyere, bruker jentene dessuten noe mer tid til lesing per dag enn det guttene gjør. Disse dataene, og de andre mediedataene i tidsbruksundersøkelsen samsvarer nok så godt med resultatene i mediebruksundersøkelsene (Vaage 2002).

Barna leser i større grad ukeblader og tegneserieblader enn de unge. De derimot, leser i større grad aviser. Bøker leses i om lag like stor grad av alle aldersgruppene en gjennomsnittsdag.

Mer lytting på plater enn på radio

Lytting på radio og plater/kassetter er noe man i liten grad gjør som hovedaktivitet. Ofte gjøres det samtidig med at man gjør andre aktiviteter. For å få et riktig bilde av denne tidsbruken bør man derfor slå sammen slik lytting både når det er hovedaktivitet og når det er biaktivitet. Det viser seg da at i aldersgruppen 9-12 år er det godt over to av ti som lytter til plater/kassetter og en av ti som lytter på radio. I gruppene 13-15 år og 16-19 år er det noe over fem av ti som lytter til plater/kassetter og i overkant av to av ti som lytter på radio per dag. Det er altså atskillig flere som lytter på plater/kassetter enn som lytter på radio i begge gruppene. I alle aldersgruppene og for begge mediene er det slik at jentene er mer aktive enn guttene. Men når de først lytter på disse mediene, er det ikke stor forskjell mellom kjønnene i tiden de lytter på dem. I den yngste gruppen lytter de i underkant av 1 time på plater/kassetter. De to eldste gruppene lytter i overkant av 1 1/2 time en gjennomsnittsdag.

8 av 10 har sosialt samvær på fritiden

Sosialt samvær er noe de fleste barn og unge bruker tid på i løpet av dagen. I sosialt samvær inngår besøk av andre eller hos andre, samtaler på fritiden, selskap og dans/diskotek osv. I alle tre aldersgruppene er andelen som bru-

Tabell 8. Andel som bruker tid på ulike fritidsaktiviteter, etter alder og kjønn. 2000. Prosent

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Fritidsaktiviteter i alt	100	100	100	100	100	100	100	99	100
Idrett og friluftsliv i alt ..	39	40	37	40	42	37	32	34	30
Konkurransedrett, trening	18	24	12	16	19	12	16	18	13
Underholdning/kultur ...	8	7	10	11	11	11	20	17	24
Sosialt samvær	81	79	82	81	74	89	82	74	89
Lesing	41	39	43	34	32	37	31	22	40
TV-seing	90	88	91	89	86	93	77	80	74
Videseing	11	10	12	9	6	13	17	22	12
Musikalsk utøvelse	10	9	12	7	5	9	4	2	6
Spill og lek i alt	76	81	70	45	57	32	19	28	11
Dataspill	40	54	26	34	46	21	14	23	5
Spill/lek med andre	54	57	52	18	20	16	5	5	5

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 9. Andel som bruker tid på radiolytting og lytting på plater/kassetter en gjennomsnittsdag (hoved- og biaktivitet medregnet), etter alder og kjønn. 2000. Prosent

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Lytting til plater/kassetter ..	25	16	33	52	42	62	53	48	58
Radiolytting	11	7	16	22	16	29	26	16	36

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

ker tid på sosialt samvær per dag i overkant av 80 prosent. I gruppene 13-15 år og 16-19 år er det en betydelig større andel blant jentene enn blant guttene som bruker tid på sosialt samvær.

Mens aldersgruppen 9-12 år i gjennomsnitt bruker 1 time og 49 minutter når de bruker tid på sosialt samvær per dag, er tiden 2 timer og 15 minutter blant 13-15-åringene og 2 minutter mer blant 16-19-åringene. Det er liten forskjell mellom kjønnene i tiden de bruker når de har sosialt samvær.

Mest samtaler

Blant de ulike typene av sosialt samvær er det samtaler som flest bruker tid til, de unge mer enn barna. I alle gruppene er det jentene som i størst grad har en eller flere samtaler på fritiden. Forskjellen er størst blant de eldste. I gruppen 16-19 år er det 41 prosent av guttene og 74 prosent av jentene som har en eller flere samtaler per dag. Men når de først har en eller flere samtaler per dag, bruker gutter og jenter om lag like mye tid på det, omtrent 1 time.

Vennebesøk øker med alder

En annen type sosialt samvær for barn og unge er besøk av eller hos venner. Blant 9-12-åringene er det 20 prosent som bruker tid til slikt per dag, 21 prosent blant 13-15-åringene og 28 prosent blant 16-19-åringene. Det er ingen stor forskjell mellom gutter og jenter i noen av aldersgruppene for denne aktiviteten.

4 av 10 aktive med idrett/friluftsliv per dag

Omtrent 40 prosent av barn og unge driver med idrett eller friluftsliv per dag. I alle tre aldersgruppene er det en tendens til at gutter i noe større grad bruker tid på det enn jenter gjør. Noe under halvparten av dem som driver med idrett/friluftsliv per dag, bruker tid på konkurranseidrett eller trening. På dette feltet er guttene mer aktive enn jentene. Blant 9-12-åringene er det f.eks. slik at 12 prosent av jentene og 24 prosent av guttene bruker tid til dette per dag. De som bruker tid på denne formen for fritidsaktiviteter, bruker en god del av fritiden sin til dette. I aldersgruppen 9-12 år er tiden 1 time og 34 minutter, blant 13-15-åringene er tiden 1 time og 51 minutter og den er 5 minutter mer blant 16-19-åringene. I de to eldste aldersgruppene bruker gutter mer enn en halv time mer per dag enn jenter gjør.

Andelen som bruker tid på underholdnings- og kulturtilbud er omtrent 10 prosent i de to yngste aldersgruppene og 20 prosent i den eldste aldersgruppen. Det er ikke store forskjeller mellom kjønnene, men i den eldste aldersgruppen er jentene noe mer aktive enn guttene. I denne gruppen er det 10 prosent som besøker en restaurant eller kafé per dag. Når de besøker et slikt tilbud, oppholder de seg der i gjennomsnitt 1 time og 10 minutter per dag.

Mens 10 prosent av 9-12-åringene er aktive innenfor sang eller musikk per dag, er andelen 7 prosent blant 13-15-åringene og 4 prosent blant 16-19-åringene. I alle aldersgruppene er jentene noe mer aktive enn guttene.

Tre av fire barn spiller eller leker

Mens 76 prosent av 9-12-åringene holder på med spill og lek per dag, er andelen 45 prosent blant 13-15-åringene og 19 prosent blant 16-19-åringene. I alle gruppene er det betydelig flere gutter enn jenter som bruker tid på denne typen aktiviteter. Når de holder på med spill eller lek bruker alle tre gruppene nokså mye tid på det, mellom 2 og 2 1/2 time.

Ser vi nøyer på noen av de aktivitetene som skjuler seg innenfor gruppen spill og lek, finner vi at en god del av det er dataspill, men mye er også spill og lek sammen med andre der elektroniske spill ikke er med i bildet.

Bruk av dataspill synker med alderen

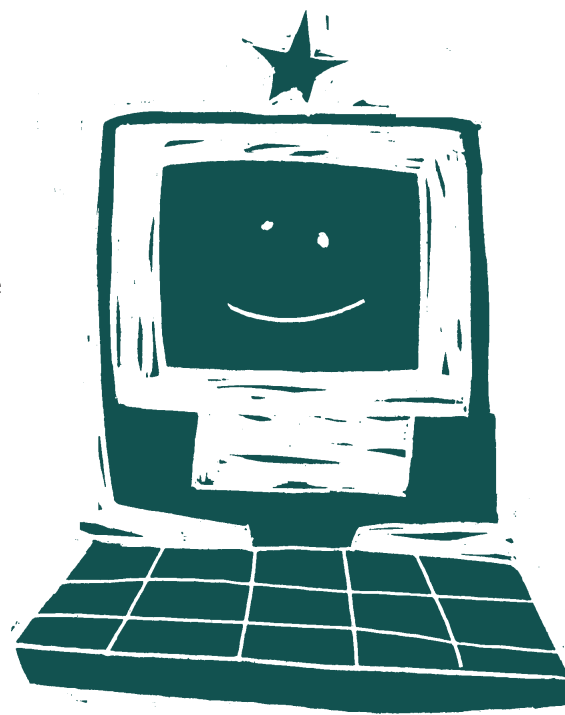
Bruken av dataspill er tydelig konsentrert om de yngre gruppene: 40 prosent blant 9-12-åringer, 34 prosent blant 13-15-åringer og 14 prosent blant 16-19-åringer. Gutter er langt mer aktive på dette feltet enn jenter i alle tre aldersgruppene. Når den yngste aldersgruppen bruker tid på dataspill, bruker de i gjennomsnitt 1 time og 31 minutter per dag, 13-15-åringene bruker 1 time og 38 minutter, mens 16-19-åringene bruker 2 timer og 19 minutter. I den yngste aldersgruppen bruker guttene en halv time mer enn jentene. I de to eldste aldersgruppene brukes det 1 time mer blant guttene enn blant jentene når de spiller.

Spill og lek sammen med andre er enda mer aldersrelatert. 54 prosent av 9-12-åringene bruker tid på dette en gjennomsnittsdag. I gruppen 13-15 år er andelen 18 prosent og blant 16-19-åringene er andelen 5 prosent. Her er forskjellen mellom kjønnene atskillig mindre i alle tre gruppene. Når de spiller eller leker med andre, bruker alle gruppene i gjennomsnitt om lag 2 timer til denne typen aktiviteter. Ser vi på hele gruppen 9-12-åringer og tar med også de som ikke holder på med spill/lek med andre en gjennomsnittsdag, er tiden i gjennomsnitt 1 time og 5 minutter, nokså likt mellom gutter og jenter.

Flere unge ser fjernsyn, færre leser

Ser vi på utviklingen de siste 30 årene blant 16-19-åringer innenfor endel fritidsaktiviteter, finner vi en del endringer. En tydelig endring har vært at stadig flere ser på fjernsyn per dag, mens lesingen stadig synker. Begge deler gjelder både gutter og jenter, men nedgangen i lesing er særlig framtreddende for gutter. Mens det i 1971 var 71 prosent som leste et eller annet en gjennomsnittsdag, var andelen i 2000 sunket til 22 prosent.

Når de unge satt foran TV-skjermen, brukte de i overkant av 1 1/2 time i 1971. Dette har gradvis økt til i overkant av 2 timer i 2000. Guttene har i hele perioden brukt 20-30 minutter mer enn jentene når de har brukt tid på denne aktiviteten per dag. De unge leserne brukte i gjennomsnitt om lag 1 time på lesing i perioden 1971-1990. Dette sank så til under 50 minutter i 2000. I perioden 1971-1980 leste gutter og jenter omtrent like mye når de leste. Deretter har det vært en større nedgang for gutter enn for jenter.

Tabell 10. Andel 16-19-åringe som bruker tid til ulike fritidsaktiviteter en gjennomsnittsdag, etter kjønn. 1971-2000. Prosent

	Alle				Gutter				Jenter			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Idrett og friluftsliv	38	46	39	32	39	47	46	34	37	45	33	30
Underholdning/kultur.	21	22	27	20	24	21	28	17	19	23	26	24
Sosialt samvær	68	83	82	82	65	81	75	74	72	85	87	89
Lesing	64	59	51	31	63	61	50	22	65	58	52	40
TV-seing	53	57	58	77	53	60	65	80	54	55	52	74
Andre fritidsaktiviteter ..	56	63	64	69	55	62	67	67	58	64	62	71
Fritidsreiser	60	68	70	70	61	70	73	72	59	66	67	67

Kilde: Tidsbruksundersøkelsene.

Idrett/friluftsliv: Økende forskjell mellom gutter og jenter

Andelen som bruker tid til idrett og friluftsliv økte noe for både gutter og jenter fra 1971 til 1980, men har deretter hatt en gradvis nedgang. Nivået er også nokså likt for begge kjønn. Tiden de aktive bruker per dag har holdt seg nokså stabil i hele perioden fra 1971 til 2000 på rundt 2 timer, med guttene som de ivrigste. I perioden 1971-1990 var forskjellen om lag 20 minutter i guttenes favør. Denne forskjellen har økt til om lag 45 minutter i 2000.

Andelen som bruker tid på sosialt samvær økte betydelig fra 1971 til 1980, men har deretter holdt seg temmelig stabil. Økningen det første tiåret er en generell trend for hele befolkningen, og kan ha sammenheng med økt fritid i og med innføring av lørdagsfri på arbeid og skole. Sosialt samvær er en aktivitet jenter i større grad enn gutter har brukt tid på i hele perioden. Tiden som brukes

til sosialt samvær blant dem som bruker tid på det per dag, har sunket med nærmere en halv time fra 1980 til 2000, mest det siste tiåret. Denne nedgangen er noenlunde lik for begge kjønn.

Det har vært en viss økning fra 1971 til 2000 i andelen som bruker tid på andre fritidsaktiviteter, som hobbyer og lek og spill, og fritidsreiser. Økningen gjelder både gutter og jenter.

Omtrent 80 prosent av barn og unge driver med en hobby

I undersøkelsens spørreskjema ble det stilt noen spørsmål om fritidsaktiviteter siste 7 dager. En stor majoritet av dem som befinner seg i aldersgruppen 9-17 år har holdt på med en eller annen form for hobby siste 7 dager. Blant 9-12-åringene er andelen 81 prosent, den er 83 prosent blant 12-15-åringene og 76 prosent blant 16-17-åringene. I alle tre aldersgruppene er guttene noe mer aktive enn jentene.

Stor aktivitet ved pengeautomatene

Til tross for at det er forbud mot å spille på pengeautomat for personer under 18 år, er det likevel mange barn og unge under myndighetsalderen som bruker tid på den slags aktiviteter. Allerede blant barn i alderen 9-12 år er det 10 prosent som har spilt på pengeautomat siste 7 dager. Andelen øker til 21 prosent blant 13-15-åringene og videre til 25 prosent i aldersgruppen 16-17 år.

Tabell 11. Prosentandel i alderen 9-17 år som har utført ulike aktiviteter siste 7 dager, etter alder og kjønn. 2000

	9-12 år			13-15 år			16-17 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Hobbyvirksomhet	81	84	78	83	87	78	76	77	75
Spilt på pengeautomat	10	14	7	21	32	9	25	36	16

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Pengespill mest blant guttene

Det er særlig guttene som bruker tid på denne typen aktiviteter. Mens 7 prosent av jentene i alderen 9-12 år har spilt pengespill siste uke, er andelen dobbelt så stor blant guttene i samme alder. I aldersgruppen 13-15 år er andelen 9 prosent blant jentene mot 32 prosent blant guttene. Et lignende forhold finner vi blant 16-17-åringene: 16 prosent av jentene og 36 prosent av guttene har spilt pengespill siste 7 dager.

Etter å ha sett hva barn og unge bruker tiden sin til, skal vi se hvordan de oppfatter sin egen tidsbruk. I tidsbruksundersøkelsens spørreskjema ble det stilt noen spørsmål om dette.

Mange barn og unge kjeder seg

Til tross for at de fleste barn og unge er aktivt med på svært mange ulike aktiviteter, kjeder de seg mer enn andre. Men kjedsomhet behøver ikke nødvendigvis bare ha sammenheng med mangel på interessante aktiviteter. Den kan også henge sammen med deltakelse i fritidsaktiviteter styrt av voksne, som utføres mer for å tilfredsstille andre mer enn seg selv (Shaw mfl. 1996).

Det er en større andel av den yngste aldersgruppen som sier de kjeder seg enn blant de eldre ungdommene.

Mens 63 prosent av 9-12-åringene sier de kjeder seg ofte eller av og til, er andelen 37 prosent blant 16-19-åringene. Det er nokså liten forskjell mellom gutter og jenter.

At de eldre ungdommene kjeder seg i mindre grad enn barna kan tyde på at de i større grad har ansvar og forpliktelser som krever den tiden de har til disposisjon. De har likevel ennå ikke kommet i den situasjonen som personer i aldersgruppen 25-44 år befinner seg i. Det er denne aldersgruppen som i minst grad opplever at tiden faller lang. Kun 1 prosent opplever dette ofte og 9 prosent noen ganger. Hele 63 prosent sier at de aldri har denne opplevelsen.

Tabell 12. Andel som kjeder seg i ulik grad, etter alder og kjønn. 2000. Prosent

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Ofte	14	15	14	5	4	6	4	5	3
Noen ganger	49	46	52	49	48	51	33	33	33
Sjelden	29	29	30	40	43	35	37	36	38
Aldri	7	9	5	5	4	6	27	27	26

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 13. Andel som pleier å ha så mye å gjøre på hverdage at de har vanskelig for å rekke alt som må gjøres, etter alder og kjønn. 2000. Prosent

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Ofte	8	7	8	16	13	18	23	18	28
Noen ganger	33	37	28	31	31	31	41	39	43
Sjelden	29	25	34	35	40	30	25	28	21
Aldri	30	31	30	17	15	19	11	15	8

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Tabell 14. Andel som ofte gjerne skulle gjøre noe på hverdager som man ikke har tid til, etter alder og kjønn. 2000. Prosent

	9-12 år			13-15 år			16-19 år		
	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter	Alle	Gutter	Jenter
Samvær med familie	10	9	10	2	2	3	3	-	5
Utdanning	2	1	3	10	14	6	13	14	12
Inntektsarbeid	-	-	-	6	10	3	7	9	5
Samvær med venner	36	31	43	45	35	55	35	27	42
Husarbeid	-	-	-	1	-	2	-	-	-
Arbeid med hage, hus, hytte	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Fysisk aktivitet	14	18	9	8	11	5	17	17	17
Andre fritidsaktiviteter	21	26	14	13	16	10	10	11	10
Avslapping, TV o.l.	6	4	7	7	10	5	9	12	6
Annet	12	10	14	7	3	11	6	9	4

Kilde: Tidsbruksundersøkelsen 2000.

Kilder

Niemi, Iiris og Hannu Pääkkönen (2002): *Time use changes in Finland through the 1990s*, Culture and the Media 2002:2, Statistics Finland, Helsinki.

Shaw, Susan M., Linda L. Caldwell og Douglas A. Kleiber (1996): Boredom, stress and social control in the daily activities of adolescents. *Journal of leisure research*, vol. 28, nr. 4, 1996.

Vaage, Odd Frank (2002): *Norsk mediebarometer 2001*, Statistiske analyser nr. 53, Statistisk sentralbyrå.

Fire av ti barn har for mye å gjøre

Deltakerne i undersøkelsen ble også spurt om de pleier å ha så mye å gjøre på hverdagene at de har vanskelig for å rekke alt som må gjøres. Dette problemet øker tydeligvis med alderen. Blant 9-12-åringene var det 41 prosent som svarte at de ofte eller noen ganger har for mye å gjøre. I gruppen 12-15 år var andelen 47 prosent og i gruppen 16-19 år var andelen 64 prosent. Til sammenligning var det i gruppen 25-44 år hele 78 prosent som svarte dette. Blant de eldste tenåringene er det jentene som i størst grad påpeker at de har vanskelig for å rekke alt som må gjøres.

Ønsker mer tid til venner

De som svarte at de ofte, noen ganger eller sjelden gjerne skulle gjøre noe på vanlige hverdager som de ikke har mulighet for å gjøre på grunn av tidsmangel, ble spurt om hva de først og fremst ville bruke mer tid til. For alle tre aldersgrupper og for begge kjønn var det samvær med venner som i størst grad ble trukket fram. Særlig gjaldt det jentene. Blant jentene i aldersgruppen 13-15 år var det godt over halvparten som la vekt på dette som det de helst ville bruke mer tid på. Mange vil også bruke mer tid på fysisk aktivitet og andre fritidsaktiviteter. Det siste gjelder særlig de yngste guttene.

Ønsket om å være mer sammen med medlemmer av sin egen familie framheves av en av ti i gruppen 9-12 år. Langt færre av 13-15-åringene og 16-19-åringene ønsker mer tid til dette. I aldersgruppen 25-44 år er det for øvrig en av tre som framhever dette som det de først og fremst ville ha brukt mer tid til. Her er det altså stor forskjell i vurderingen mellom de unge og de voksne.

Både ønsket om å bruke mer tid til utdanning og inntektsarbeid øker fra barndom til ungdom. Nesten ingen blant både barn og unge ønsker seg mer tid til husarbeid og arbeid med hage, hus og hytte. Det er for øvrig kun 2 prosent av befolkningen generelt som ønsker seg tid til mer husarbeid.

Kort oppsummering

Hovedaktiviteten til både barn og unge er å gå på skole og ta utdanning. Tiden som brukes på undervisning og hjemmelekser øker med alderen. Her er jenter og gutter veldig like, selv om de eldste jentene bruker noe mindre tid på utdanning enn de eldste guttene. Tiden etter skoletid bruker de yngste i hovedsak til spill og lek, og idrett og friluftsliv, samt dataspill. Nesten ingen har inntektsgivende arbeid, men en god del utfører lønnsarbeid hjemme. Jo eldre de blir, jo flere er det som tar inntektsgivende arbeid, og spill og lek får mindre betydning. Flere tar også del i husholdsarbeid hjemme. Jenter deltar mest aktivt i husarbeid, men guttene og jentene tar like stor del i innkjøp av varer og tjenester. Gutter bruker mer tid på konkurranseidrett og trening, samt TV-seing enn jentene, og jentene bruker mer tid på lesing og sosialt samvær enn guttene. En betydelig andel av både barn og unge bruker tid på pengeautomatspill, guttene i større grad enn jentene. Mange barn kjeder seg, men fire av ti mener de har så mye å gjøre at de har vanskelig for å rekke alt som må gjøres.